

**МЕСТНИТЕ ИМЕНА В СЕЛО КОСТИЕВО ПРЕЗ ПРИЗМАТА
НА ДЕМОГРАФСКИТЕ ПРОМЕНИ, КОИТО ПРОТИЧАТ
В НАСЕЛЕНОТО МЯСТО**

Красимир Коилов
Институт за български език, БАН

**THE LOCAL NAMES IN THE VILLAGE OF *KOSTIEVO* FROM
THE PERSPECTIVE OF THE DEMOGRAPHIC CHANGES
IN THE SETTLEMENT**

Krasimi Koilov
Institute for Bulgarian Language, BAS

Demographic processes taking place in Plovdiv's region (and nationwide) affect a number toponyms used by the local people. The local names in the territory of the village of *Kostievo* are a collection of many diverse onyms reflecting local characteristics, values and traditions in naming. By microtoponyms the settlement can trace its importance in the cultural and historical memory of our land.

Key words: *Kostievo, demography, toponyms, field study*

Костиево е едно от българските селища, които пазят до ден днешен своите традиции, изградени на сериозния исторически, културен и духовен потенциал, натрупан през годините на развитие. Разположено е в Южна България, Горнотракийската низина. Намира се в Пловдивска област, на 14 км северозападно от Пловдив, като е част от община „Марица“.

Малко се знае за миналото на село Костиево. До нас не са стигнали никакви писмени документи. Можем да градим своите заключения само върху онова, което е дошло като предание. Преди османския период не се откриват писмени свидетелства въпреки регистрираните стари обиталища в землището му – няколко гробни могили, които не са запазени до наши дни, а са разграбвани от различни завоеватели през отделните периоди на историята. Свидетелство за живот по тези

земи са множеството стари керамични съдове, които са откривани при различни стопански дейности. Първото сигурно писмено свидетелство за селището е от 1576 година, когато то се появява в османските документи под името Кьосте. От епохата на Българското възрождане се открива едно по-скоро легендарно сведение за селото – по-възрастните хора разказват, че там веднъж е пренощувал българският революционер Васил Иванов Кунчев (Васил Левски), но подобна информация трудно може да бъде доказана с писмен източник и тя вероятно да бъде отнесена към преданията, които оформят народния облик на Костиево. След Освобождението селището става известно със своята църква „Св. Троица“, построена през 1905 година, с уникални стенописи на пловдивския художник Георги Данчов. В нашето съвремие сведенията за Костиево гравитират основно около неговата роля и участие в проекта „Тракия – икономическа зона“ в няколко журналистически статии, без да се открива цялостно изследване за селото (Нигохосян 2006: 7).

За името на селото съществува легенда, която гласи, че някога варвари избили местните и по могилите останали само костите им. Оттам дошло и името на селото – *Костиево*. Видно е, че подобен тип сведения имат митологичен характер и не могат да дадат точна етимология на ойконима, но са ценни с оглед на народните предания, свързани с населеното място и неговите традиции. Първото му сигурно название е от вече споменатата 1576 година в османските документи – *Кьосте* (Узунова 2003: 20). Макар и леко изменено, много наподобява на българското *Косте/Коста* + ойконимичната наставка *-ево* – *Костиево* (срв. *Хаджиево, Кадиево* и т.н.), или село *Кости* (което има същата етимология) в област Бургас. Предполагаме, без да имаме убедителни доказателства, че става въпрос за личното име *Коста* (вероятно по името на някой от създателите на по-ранно селище по тези земи или бележита личност, останала в местната история със своите постижения и приноси), което мотивира ойконима *Костиево*.

От проведено теренно проучване се установи умерено увеличаване на населението на селото благодарение на доброто му икономическо състояние. Почти не се откриват пустеещи къщи в него. Има слаба миграция на млади и по-възрастни лица към други населени места. В селището доминира българският етнос (90%), а ромският е умерено застъпен (10%). Не се откриват представители на други етнически групи. Традиционно в Костиево се изповядва източноправославно християнство. В единични случаи някои семейства (предимно от ромски произход) се определят като поклонници на мюсюлманството. Регистрират се все по-

вече случаи на изповядване на различни религиозни учения (напр. евангелизъм), отклоняващи се от официалната християнска догматика.

Костиево е едно от бележитите културни средища по нашите земи, което лесно може да бъде потвърдено и при разглеждането на местните названия, съхранени в неговото землище. Обект на нашето изследване ще бъдат местните названия в землището на село Костиево и по какъв начин те се повлияват от демографските процеси, които протичат в населеното място. Насочването към подобна тематика цели да опише и класифицира микротопонимите на споменатото селище, което ще доведе до първото им подробно разглеждане и проучване. В темпорален аспект няма как да се ограничим само със съвременното състояние на названията, тъй като голяма част от тях пазят „живи“ разновидности от по-стари времена (нещо характерно като цяло за науката ономастика – историческият аспект в развоя на онимите не би могъл да се пренебрегне и да останем само в настоящето). Оттук следва да бъдат приложени синхронноописателният и диахронният метод. Анализът на микротопонимите ще бъде осъществен от няколко различни езикови гледища, което ще очертае и структурата на настоящото изследване. От своя страна микротопонимите са названия на неголеми географски обекти, които имат тясна сфера на своята употреба, функционират само в пределите на малка територия и са известни на ограничен кръг от хора (Чолева-Димитрова 2002: 23).

Доброто местоположение и приемствеността през вековете са предпоставка село Костиево да съхранява почти непокътнати своите ценности и традиции, които са достигнали до нашето съвремие. То безспорно е културно средище, предизвикващо интерес за изследване от различни научни гледни точки – историческа, етнографска, археологическа и т.н., поради натрупаното в неговото землище немалко количество разностранен емпиричен материал. Проучването на подобни български селища има своя приносен характер, тъй като, от една страна, се обогатява съвременният научен фонд, а от друга, те ще се увековечат в културно-историческата памет на народа ни и няма да бъдат забравени.

В последвалия анализ на събрания емпиричен материал са представени микротопонимите от Костиево, които не са в своя пълен списък (такъв ще бъде включен в бъдещо по-подробно изследване), а само представителна извадка, имаща за цел да илюстрира голямото онимно разнообразие в землището му.

Семантична класификация на местните названия

А. Деапелативни теренни имена

Семантичната класификация на теренните имена в сравнение с другите класификации на видовете топоними е най-богата. Въз основа на произхода на теренните имена (т.е. от какъв вид име са образувани) и мотивите на номинация названията им могат да се проследят като топографски и имена във връзка с човешката дейност. Земеличните (както някои изследователи ономасти наричат топографските названия) имена съсредоточават вниманието си върху физико-географските особености на съответния регион, които са мотивирали оними (географски термини, названия на почви, растения, животни, особености и местоположение на местностите и др.). След групата на топографските названия важно място заема и групата на културните названия, които със своето разнообразие са огледало на човешката дейност в природата, и по-конкретно – на неговата битова, стопанска дейност през различните исторически периоди, тясно свързана с религиозния му мироглед или с неговата духовна култура (Димитрова-Тодорова 2012: 116, 117).

– Имена според особения вид на местността или на обект в нея, или в резултат на метафоричен пренос – *Голяма равнина, Големи шипове, Гърбища, Дълъг герен, Каменица, Камъкът, Равнината, Равнините;*

– Имена по местоположение спрямо други обекти – *Горни ливади, Горна Каменица, Долен герен, Долна вада, Долна Узунория;*

– Имена от названия на растения и дървета – *Брестчетата, Бряста, Бъзите, Върбата, Джевизови върби, Дъбите, На ореха, Оришака, Черницата;*

– Имена от названия на птици, животни и техните обиталища – *Орловица;*

– Имена във връзка с вършитбата на житните култури – *Арманите, Арманчетата;*

– Имена във връзка с вида на засажданите места – *Бахчията, Бостанлъка, Голям бостанлък, Градина, Малък бостанлък, Оризарки;*

– Имена във връзка с овощарството и с вида на плодните насаждения – *Джевизови круши, Петкови круши;*

– Имена във връзка с лозарството – *Лозята;*

– Имена във връзка с местата за паша – *Биволов герен, Богданов герен, Богомилов герен, Божилов герен, Вълков герен, Геренчетата, Големанов герен, Голям герен, Големи ливади, Ливадите, Малки ливади, Минков герен, Мишков герен, Начев герен, Ничев герен;*

– Имена във връзка с различни домашни животни – *Конарски път*;

– Имена във връзка с помещенията на добитъка – *Ганчови егреци*;

– Имена във връзка с наличието на водоснабдителен обект (мно-го често се наблюдава вътрешносистемна транспозиция от хидроним-ния пласт топоними, които мотивират и ороними, названието на вод-ния обект се изравнява с това на сухоземния) – *Азмака, Барата, Ба-талов гьол, Баш гьол, Башев гьол, Бимбалов гьол, Божков гьол, Вада-та, Гаров кладенец, Големанов гьол, Данев гьол, Дълбока вада, Изво-рите, Камбуров кладенец, Камбуров чорбалък, Канала, Конарски гьол, Костов гьол, Крива вада, Кутев гьол, Кутев чорбалък, Миринов гьол, Митаков гьол, Мишов гьол, Модинков гьол, Новата вада, Попов кла-денец, Попски кладенец*;

– Имена във връзка с пътища, пътни съоръжения, крайпътни наблюдателни постове, бродове и т.н. – *Друма, Дърварски път, Дър-воделски път, Кулата, Мостчетата, Ханчетата*;

– Имена във връзка с гробове, гробища, некрополи и лобни мес-та – *Арабаджийска могила, Бабина могила, Голяма могила, Гробища, Дочева могила, Караджова могила, Каџи могили, Мини могили, Мин-кова могила, Минови могили, Могилите, Могилките, Шишков гроб*;

– Имена във връзка с култови обекти – *Манастира*;

– Имена във връзка с поселищните отношения в миналото, сви-детелстващи за наличието на селища в миналото – *Юртовете*.

Б. Деантропонимни теренни имена

Посесивните теренни имена от единични антропоними много добре представят частнособственическите отношения в миналото, ко-ито след политическите промени през 1989 година отново се възста-новяват в България. Те най-често носят в себе си името на собствени-ка на местността, която именуват, или името на собственик на обект в нея (Димитрова-Годорова 2012: 122):

– от андроним – *Бабин гьол, Бабин път*;

– от лично име – *Ангелинско пере, Асеница, Банко, Голяма Енчо-вица, Димови брести, Драганица, Енчевица, Лазарови брести, Лаза-ров път, Минкови брести, Николови брести, Рангелица*;

– от фамилно име – *Абрашеви кюшета, Аджовица, Акшеви кю-шета, Анчев герен, Анчева драка, Балев трап, Боневица, Вълкови брес-ти, Гогочев брести, Гърковица, Джевизови брегове, Джевизови трън-ки, Джевизова драка, Караджови трънки, Китев дупки, Костов брод, Кутев дупки, Мешков брод, Парови тирове, Гарови тирове*;

– от родови имена – *Бахчеванска черница, Бахчевански герен, Големаница, Кершехидов кладенец, Кимшев брод, Ковачевица, Мишков брод;*

– от жителски имена – *Цалатишки брести, Цалатишки друм, Цалатишки път;*

– по служебни (професионални) имена – *Войника, Войнишка.*

От направената семантична класификация на 154 микротопонима можем да направим някои изводи с интра- и екстралингвистичен характер.

1. В структурно отношение топонимията на Костиево е в дисонанс с утвърдените модели в онимната система в землището на Пловдивския регион. От едночленни имена са възникнали 116 от всички проучени 356 онима, или приблизително 40%, като по-голямата част от общия им брой са членувани.

2. Преобладаващата част от съществителните нарицателни имена, с които се означават географски обекти, растителен и животински свят и нарицателни с културно-историческо значение, са със суфиксални изменения, което показва недотам старинната лексика, залегнала в местните названия на Костиево.

3. Демографското състояние на населеното място леко се отклонява от общите развойни тенденции, характерни за българското землище – намаляване на населението по естествени биологични причини. Има ясно изразена миграция към селото поради наличието на стабилен източник на доходи. Рядко се регистрира обратният процес – напускане на пределите на селището.

4. От изследваните 356 (ексцерпирани от различни източници) топонима 55% все още имат жива употреба сред населението. Останалите 45% са посочени от информаторите като непознати. Въпреки демографските процеси (застаряване на населението и миграция към други населени места в България и извън нея), протичащи в населеното място, повечето от местните названия са запазили своя изконен произход и автентичен изговор в непроменен вид. В речта и в традициите на именуване не са навлезли нови названия – неоними.

ЛИТЕРАТУРА

Димитрова-Тодорова 2012: Димитрова-Тодорова, Л. *Собствените имена в България (Изследвания, анализ, проблеми)*. [Dimitrova-Todorova, L. *Sobstvenite imena v Balgariya (Izsledvaniya, analiz, problemi)*.] София: Емас, 2012.

- Нигохосян 2006:** Нигохосян, Х. Щъркелът долита в Костиево на 20 февруари. [Nigohosyan, H. Shtarkelat dolita v Kostievo na 20 fevruari.] // *Седмичен Акцент (Пловдив)*, № 107, 23 – 29 юни 2006 г., с. 7.
- Узунова 2003:** Узунова, М. Село Костиево. [Uzunova, M. Selo Kostievo.] // *Марица*, № 3, 4 ян. 2003 г., с. 20.
- Чолева-Димитрова 2002:** Чолева-Димитрова, А. *Селищни имена от Югозападна България. Изследване. Речник.* [Choleva-Dimitrova, A. Selishtni imena ot Yugozapadna Balgariya. Izsledvane. Rechnik.] София: Pensoft, 2002.
- Архив на секция „Приложна ономастика“ на ИБЕ към БАН. [Arhiv na sektziya „Prilozhna onomastika“ na IBE kam BAN.]